

~~1 vihk~~

KUMA

I

VILJANDI ÕHTUKOOLI ÕPPURKONNA KOGUTEOS
1920

KUMA

I

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

AR AK

~~2-210309~~
2-210309

~~ARHIIV
RAAMATUKOGU
H. LEOKE~~

VILJANDI ÕHTUKOOLI ÕPPURKONNA KOGUTEOS
1920

ALBERTA
HISTORICAL SOCIETY
FOUNDED 1903

* * *

Elagu meil vapraid Eesti pinnal.
Kasvagu meil kangeid poegasi,
Kes kord Eesti rahva kallist vara,
Tõstaks luule-pilve piirini.

Algagem, oh Eesti pojad, tütreid,
Vahvalt vaimu harimisele,
Et võiks jälle Vanemuine tulla
Meie haljendava hieele.

Et võiks jälle meie haljal nurmel
Kuulda kuldseid laulu-helisi,
Kus siis Eesti peiu, neiukene,
Kaasitaksid jälle kiige all.

Anna Pärnits.

Mälestused.

Udu tõuseb soode sülest;
Kerkib, hõljub edasi.
Peidab oma looridesse
Metsa hämaruse ka.

Hõljub edasi ja peidab
Oma õrna loorisse
Kevadise õhtu ilu.
Matab ööde unele.

Muru-neiud tõusvad sala
Ööde iluks heljuma.
Tõusvad tasa udulooris
Kaasikusse lauluga.

Tasa tõusvad mälestused
 Nagu udu-loori seest.
 Mälestused lapsepõlvest —
 Pühamad vist elu-teelt.

Anna Pärnits.

Las' möllab. . .

Las' möllab, las' möllab veel meri,
 Las' laksuvad lained punased;
 Las' noovata tarretand veri,
 Põlend kõrbes uuristades teed.

Las' kõrveb, las' kõrveb veel väha
 Kurk. Lähedal paistab vist oas. . .
 Suur rõõmustus! — Juba on näha:
 Hallik kõrbes virvendab kui klaas!

6.11.18.

Curt Us.

On see naer? . .

Seistes kesk veriseid lihatompe,
 Mülades jalgega mööda verelompe,
 Pildudes jalaga surnukehi,
 Teisega tallates vigaseid mehi,
 Kuulmata jättes kõik hoiged, ohked,
 Mis teda ümbritsevad rohked, rohked. . .
 Vaatmata jättes valus vintslevaid olevusi,
 Ei tundu ta rinnus sugu halastusi! . .
 Vaid naer ta palgeil
 Nii kahvatand valgeil! . .

Kuid on see naer?! — O, ei! Ei ole,
 Vaid huulil tal sunnitud hirvitus kole! . .

12.11.19.

Curt Us.

Üksi.

Nii üksi, mahajäetuna
 Ta valab pisaraid
 Ja rinnust tõuseb tahtmata
 Tal ohkeid valusaid! .

Ta süda valus lõhkeb, keeb. . .
 Ei tule laugele
 Tal öösel uni; mõte teeb,
 Mis kole. . . hirmune! —

Nii üksi. . . mahajäetuna
 Ta mõtteid mölgutab. . .
 Ei ole, kellel kaebab ta,
 Kel' südant avaldab! . .

17.8.18.

Curt Us.

Oli öö.

Öö. Pime oli öö. Kõiki olewusi kattis pimedus, mis kui ammuli haigutaw kuristik ähwardas ära neelata kõiki tärkawaid idusi, mis julgesid oma pääd katte alt wälja pista, ehk weel teda sirgelt wälja siruta — et õitseda ja teisi pimedusest wälja juhtida. Kuid sääl ilmusid ähwardawad mustad pilwed iga nelja tuule poolt, et katta elule tärkawat idu ja kui tarwilik on, siis ära lämmuta. Iialgi ei tohtind ükski eluke tungida üle teatawa piiri, waid see sai kohe wälja kist ja teistest ära lahutet, et teised temale ei julgeks järgneda. Paljud idud said armuta maha lõigat ja paljud pidid närt-sima pimedusse. Mustad pilwed tihenesid ja saatsid kord-korralt kohutawaid häwitusneedmisi, tuliseid, weriseid sajatusi ägawalle raudu-needit elule. Halastust ei

wõind ükski leida, ega mööda pääseda, nende unustamatu kaisutusist, kõik pidid teraskülmi huuli suudlema — suudle ja sa ei tunne enesel kunagi enam halb olema. Trööstiti noori idusi, kes julgesid vastu astu neile roojastelle ja ülekohtustelle suudlemistelle. Jgale poole kuhu wõisid juhtuda, sääl kuulsid õrne, murtud õiekeste järeljäänd mälestusi, mis iialgi ei pidand kustuma. Ja mälestused ei kustund, nad elasid kui igawene lumi, mis kõrgeil mägedel kunagi ära ei sula. Nende mälestused ei suland ja nad kanti terakeste wiisi laiali, jõuks teistele noortele, kes jälle wärske jõuna wõitlusridadesse astusid.

Wõitlus kestis wahetpidamata edasi, ühed noored wäsisid, langesid, teised wärsked ja tugewad astusid asemelle. Nii woolasid ajamerre kümned ja sajad aastad. Pimedus muutus läbitungimatuks, õhus tundus nagu midagi raskust, kui oleks millegist ära kihwtit. Lootusrikkad õied närtsisid oma paremal õitsemisajal, jõud hakas raugema, aga midagi uut ei sünni.

Lootused kippusid seisma jääma, kõik oli kattega kinni kaet ja uimastet unele suigutet.

Kuid korraga tõusis päikese tõusupoelses taewas punetaw kuma, mis üle taewa ähwardas laiali laguneda. Punane kuma suurenes.

Mustad pilwed kogusid weel oma wiimse jõu kokku et tärkawat kuma, mis nii suurena, wägewana, taewa serwas järjest suurenes, oma musta, halastamatu, süütu werrega roojastet kuuega kinni katta. Hirmsalt moonutet tormasid nad oma wiimaselle katsele, et ära purusta ja häwita nende püüded.

Raksudes pörkasid vastu punetawat kuma, mis kui raud kalju wankumatu, järjest suurenedes, neile hirmsatelle häwitus-lainetelle vastu seisid, mille vastu

mustad pilwed kui seebimullid õrna tuule puhumisel purunesid. Nende mustus ja ülekohus oli aja jooksul nad ära määndand ja ei suutnud vastu seista noorele hiigla tärkawalle jõule.

Mustad, kohutawad pilwed olid kadund, murtud oli hirmus öö, — mis oli kaua kestnud ja oli nii hirmus kui ennem ja hiljem olla wõib.

Asemelle astus lootusrikas punane kuma, mis paistis nii ilus, süütu ja wägew olema ja andis jõudu lahtipuhkend elule.

Hõiskas terve loodus, hõiskasid murtud õiekeste hinged, ja hõiskama saawad ka kõik, kes tärkawad looduses elule.

Ülo.

Sädemed.

ARHIIV-
RAAMATUKOG
H. LEOKE

Kihinal, kahinal, tõttawad inimesed üksteisest mööda. Seisan waksali esisel ja waatlen seda kirju inimeste parwe. Liiguwad sõdurid preilidega, elawalt juttu puhudes, elektri tulede kiirgawas walguses. Astun eemale raudtee schiinile, waatlen lähenewat rongi. Waatlen, kuidas ta hiigla suur, kohutaw murdja kogu ikka lähemalle jõuab; kuidas ta ümber sädemete parw, tantsides keerleb, kord tõusewad nad kõrgele, tahaks nagu lennata, sinna sinawasse öisesse õhumerre, sinna, kus tuhanded tähekesed wirwendawad, kust noorkuu oma saladuslikes walguses neid kõrgusse meelitab.

Aga oh häda neile wallatuile tantsijaile, nad ei tea, et nende surmatund lähedal, et nad waesekesed kaduma, kustuma peawad. Oma elu õhinas unustawad nad kustumise, — surma. Tunnewad ainult elu lõbusust, õnne. Tunnewad end igawesti noorena, närtsimatuna.

Sääl — mis sääl waritseb nende elukeste ümber, piilub salaja neile lähemalle, tõstab oma surmariista kõrgemalle? Nüüd keerutab ta seda läikiwat, werega kaet surmariista õhus. Wäsinult, jõuetult langewad mitmed elukesed tema wägewa sõjariista ohwriks! — See on surm — kõikide kohutaw waenlane. Anna Pärnits.

Õhtu.

Tuul kohab! Lainetena heljub rukis. Toredat, ütlematu toredat pilti pakub see waatajalle. Ta lainetab kui kõige wihasem meri, kui tahaks see oma kätkest wälja hüpata, kõik purusta, kõik häwita, enese alla matta. Sahinal sajab wihm õlekatukselle. Wahel nagu udu, wahel jälle kui walaks keegi pangega wett. Pilwed jooksewad taewa all just kui oleks neil kuhugi rutt. Õhtune päike wilksatab weel pakse pilwe wahelt, nagu tahaks ta maailma igawesti jumalaga jätta. Warsti kerkib uus must pilw kui müür päikeselle ette. Mõne minuti järgi täidab maailma iseäralik hämarus ja warsti tibab uuesti wihma järjest tihedamaks minnes. Päike on oma palge metsa taha peitnud. Jlm läheb selgeks. Ehatäht hakkab paistma ja aeg-ajalt wõtab pimedus wõimust.

Öö. Kõik on waik. Inimesed on päewatööst wäsinud, puhkawad. Ainult öökulli metsik-huikamist on aeg-ajalt kaugelt metsast kuulda.

Kõik koguwad teise päewa tööks uut jõudu. —

Anna Pärnits.

Sügisel.

Päew tõttab päewa järele ja aeg see sammub nii kiiresti ja warsti, warsti on jälle sügise! . .

Sügis — kui puie lehed langewad, kui nad nii salapäraliselt kaebawad, kui neist juhtud üle astuma.

Sääl kummardad sa, tõstad lehe üles, sa wõtad ja waatled teda — seda wäikest lehekest. Waatled teda kui weripunane ja kahwatandkollane ta on.

Sääl mõtled iseeneses: Ammu see oli, kui see wäike leheke oli nii armas minule, ta tõi minul kewade! Ja nüüd — nüüd on ta juba nii ruttu närbund.

Aga siiski on ta imearmas waadelda — see salapäraline leht.

Sa kõnnid kodu ja wõtad lehe ilma tahtmata enesega ligi, sest ta on sul armas — see salapäraline leht. Sa ei aima isegi, kui armas ta sul on.

Sa korjad neid palju, korjad peo täis lehti igat sorti, wiid koju ja waatled neid ja otsid wälja oma kõige armsama lehe, selle puu lehe, mis sul kõige rohkem meeldis ja küsid temalt:

Sina armas, kuis wäristad sa ikka oma lehti? Kas palistagu Koit pilwi wõi õhetagu walus eha — ikka sa wärised.

Kas lõomaku kõik taewa päikesed ehk matku must surmaöö maad, ikka wärised sa!..

Sina armas, kui palju nukrust on pant su lehesse!..

Ütle kas kardad sa sügisööl? Kas on sul hirm südames nagu minulgi kui sügistuul lõõtsub ja talwine maru lööb? Kas tunned hirmu ka kõige kaduwuse ahastusel nagu minagi, kui waskne kuu üle jäise wälja kumab ning kõrgel laiub awaruse teras?

Näe, õitsend on kewade ja närtsimas suwi; läind on linnud — lähnen minagi; wõib olla ei näe ma sind iialgi enam.

Kas sa pead midagi meeles? On sul mälestusi? Ma ei palu sinult palju: mõtle wahel natukene minu

pääle, ära unusta seda, kes sind on üle kõige armastand! Tuleta mind meelde, kui on jälle kewade, kui sul jälle on noored lehed ja maa su ümber haljendab ning taewas on jälle sinine! Tuleta meelde seda, kes kord sind armastas enam kui iseennast... kes pani tähele su lehte õrna värinat hommikuti ja õhtati, kes mõistis sind, wõib olla, paremini, kui isennastki.

Tuleta meelde wahel mind, siis on ka minul kergem, kui räägid sa selle salapäralise lehega, mis sa metsast koju tõid, kui sinu jalg teda tahtis tallata.

Aisne.

Unistus.

Põlgas minu ainukene sõber mind ära, ja nüüd on elu torm nii must ja tume, mureist, tormes heliseb laul!

See minu laul saab puudutama sinu otsa esist. Kui sa üksi oled, istub ta sinu kõrwale ja sosistab sinule kõrwasse; oled sa äritud, siis ümbritseb ta sind, rahu waikusega.

Minu laul saab sinu unistusile tuule tiivad lainama see kannab sinu südame tundmatu tippele.

Helkiwa taewa tähe sarnasena kõrguses saab ta olema, kui tume öö sinu jalgrada matab. Minu laul saab muutuma õrnaks luuleõhuks, kes sind paitab tumedal ööl.

Sügisel, kui wihm tormiga wastu akent peksab saad sa õrnas woodis minu sosinat kuulatama, ja minu naer see sähwab pikse walgusega läbi awat akna sinu tupp.

Lamed sa ärkwel ja mõtled weel hilja öösel, siis laulan ma sulle: Uinu, uinu.

Kuu kiirtelt alla liugeldes, hiilin ma sinu woodile ja lamem sinu rinnale, kuna sina uinud.

Ma saan unenäoks muutuma ja su silma laugude ahtakese pilu wahelt, sinu unesügawusse libisema, ja kui sa ärkad ning imestades enese ümber waatad, siis kaon ma lehwiwa tuule õhuna ööpimedusse.

Ja kui minu hääl saab waikima, saab minu laul weel kaua sinu südames helisema. Aisne.

Mälestus

Lase oma pää minu rinnale ja kuula mis ma sulle räägin ööwaikuses, kui aeg nii harwe sammega edasi wenib!

Räägin igatsusest — walust mis hinge on tahtnud purusta...

Tuul hoigab ja ähib kui tahaks ta kõike purusta.

Öö — on see weel öö lumiste marudega, mis tormates üle maa käib?

Ei see pole enam talwise maru hääl. See on kewade hõiskehääl.

Wäsind! nii wäga wäsind olen mina. Tahaksin puhata nüüd kewadel sinus.

Lootuseta pahmasin talwel sügawas lumes, lootuseta kaotasin enesest wiimase usu, et kewade tuleb ja wastu suudan panna sel mässawal marule.

Aga ometi — wastu suutsin panna, ja nüüd olen jälle sinus, kewade!

Kewade! ma ihkan palju nii palju, suudad sa seda ka mulle anda? Olen uimanend sinu hingeõhust, mis paitades üle minu põskede käib.

Mäletad? Mäletad — see oli kord nooruskewadel, kui meie hinged olid wabad kõigest sellest, mis elu ülekohtuks nimetab. Mäletad — siis elasime ainult iseenestelle, ja oma armastuselle; aga sellest, mis ilmas

oli, ei hoolind meie midagi ega tahtnud ka sellest arusaada.

Mäletad, meil ees sinendas meri walendawate jää-tükkega, keda tuul ruttu kaugele hulgumerele ajas; meie ümber tärkasid esimesed kewadlilled — kartlikud õrnad; meil pää kohal naeris hele kewadpäikene — naeris ainult meile?.. Mäletad — kuidas sa mind siis armastasid, kuidas ma uppusin su kallistuste ja suudluste hoogesse? Mäletad, sääl tuli häkitselt sügistorm, ja talwine maru, mis kõik ähwardas purusta.

Kadund! kadund olin ma kaua sulle, ainult nüüd kewadel tulen tagasi su sülle kaduwa õnnena, mil täidet rind mälestusist — mis suured ja pühad.

Aisne.

Kodukopel.

Üks tähtsaim paik, üks ilusaim koht oled kodukopel — kohisewate kaske ja mühisewate männega. Mälestuste kuldkäärdega ümbritsetuna ilmud sa silme ette. Ei näi midagi ilusam olewat kui su haljuw muru, mis igal kewadel on üle külwet lõhnawate lilliga. Ei ole ühegi kunstniku kandle-wiis, hinge nii suutnud kunstist ja ilust joowasta, kui sinu kohisew mets hõiskawa ööpikuga.

Mäletan, et kui laps olin, siis käisin sul sagedasti wõõraks. Ilus oli sinna tulla hälliwate rukiwäljade wahelt, mööda haljast tänawat. Taewas oli nii puhas tumesinine. Päike säras kui kõige ilusam kalliskiwi. Lõoke-sed laulsid nii kenasti, tõustes ülesse kõrgele ja kerge tuule-õhk, mis kuumi palgeid silitas, ah see oli nii mahe, nii mahe...

Kui ilus oli tooming, mis su aiaääres kaswis, kui kaugele paistis ta walge kuhjana maiõil, kui oksad olid

ehit õie-tortega. Ja hiigla-kased — kui uhkelt nad omi latwu päikese poole tõstsid, tasa tuule käeshällides

Nii hää oli su murul lamada ja puude kohinat kuulda, süda oli nii rahulik, nii muretu... Lapsepõlwe õnnemaa, lillega ehit kodukopel, — kui elu nii halb, kui saatus nii kare — luba, et siis jälle su juurde tulen ja lillega ehit murul lamades su kaske kohinat kuulen...

Andi Murrola.

Siidwillaga kaet tee.

Luuletus proosas.

Läbi lainetaw rukiwäljade, läbi kollendaw nisupõldude, läbi haljendaw aasade nagu hiigla madu wingerdub tee, kaet üleni lumivalge siidiwillaga, mis annab tad mööda käijale hõbedase helgi.

Tee kõrwal igawesti sinkja taewa poole, kus kunagi weel puudund pole päikese pale, ulatawad hiigla kuldornid marmoralustel, kus elawad sees muretult inimesed, õrnroosa ihukarwaga, näol naerataw ilme ja süütus.

Käiwad tee pääl jalutamas inimesed, kes kaet hõbedase looriga, mille all näha on roosakas ihu. Õrnal tuuleõhul loor wajuneb keha ligi ja seisawad nad kogu omi täielikke kehawormega punastamatult, süütult, näol ikkagi sõbralik ilme. Ei tunta säääl häbi sugude wastu, puuduwad täielikult kõlwatud ihad, ei ole säääl kirgede himu. Kogu elanikud — lapselik-süütud.

Wõi arwad, et on säääl tüli ja kakelust mammona pärast? Wõi elawad ühed teiste waewast, rõhudes wiimseid halastamatult?

O, ei! Ei säääl ole millegist puudu, kuid raha säääl sugugi ei tunta. Ja elawad säääl inimesed wennalikult,

kohe andes kätt langejalle, jättes pigemini end ilma, kui aga saaks täidet seltsimehe suu.

Kord kogemata sattus sinna teele kiratsew inimene, kaet üleni tiheda tulipunase mantliga. Ta tugewad jalad wist palju on näind, sest . . . weri ta warwilt walgub.

Näol ilme, mis tõsine ja karm.

Arglikult astub ta lumiwalge siidwillaga ülepuistat teel, imestades kogu ümbruskonda. Aga märkamata jääb, et pritsib ta üle kogu tee werepiiskega.

— Mis asi see on? — küsib päris elanik, nähes teel suurenewaid wereloike.

— See weri! — karm wastus punase mantliga inimese poolt.

— Ma olen maalt, kus sihiks on inimesi tappa.

— Inimesi tappa! Mis tähendab tapma?!

— Mis tähendab tapma, sa seda ei tea?

Külm hirwitus huulil, kust lehkab wastu werehais, tõmbab wälja punase mantliga mees oma hõlma alt oda.

— Seda näha saad sa kohe.

Ja surub ta oda õrnroosa kehha, kust purskab wälja tulikum weri fontaanina, üleujutades kogu lumiwalge siidwillaga kaet tee.

Will mädanend lainetaw weres, kuldtornide marmoralused ärauhut hurmes ja igawikus lebawad weel järeljäänud waremete killud.

Curt Us.

21.12.19.

Ööpiku laul.

Õitega ehit oli kewadine loodus, külwet üle lillega haljas aas.

Säras päike, õisi suudeldes. Walendas tooming, helbetega lõhnates.

Haljal toome oksal, keset helbe merd, hõiskas ööpik igawest kewadwiit.

Hõiskas elust, armastusest, wabadusest — unustes elu muresi, tähelpanu juhtmata elu halluste pääle.

Lilled kuulasid, õied olid õnnelikud. Nad said aru wabaduse mõistest, nad õppisid tundma ilu wäärtust.

Päike loojenes, õrn eha wärwis pilwed weripunaseiks willatorteks.

Maandteed mööda tuli üksik rändaja ja, metsa kohale jõudes, jäi kuulma ööpiku laulu...

Andi Murrola.

Tundmatu naisele, kes mulle tee- lahkmel wastu tuli ja naeratas.

Seistes teelahkmel nägin sind piim-walgel juuni-ööl.
Ootamatult ilmusid sa.

Su huulil lehwis jumalik naeratus. Su juuksed langesid kui meriwaht üle õlgade. Sa olid nii õrn, nii lapselik.

Waikselt sammusid must mööda ja kadusid kui õhtutaewa waikne walgus.

Jäi ainult mälestus su jumalikust ilust.

Igatsusega ootan su uuesti ilmumist, istudes igal ilusal juuni-ööl tee lahkmel pika puu all ja kuulatan, kuidas üksik bramiin oma jumalalle kiituse laulu laulab.

Kas näen sind weel, nii ilus...

Andi Murrola.

Tants.

Orkester öirgab walsi unistawaid helisid ja tantsijate paarid liuglewad üle tolmuse põranda, õhku paisates pakse tolmupilwi. Ühetaoline jalgade trampimine, riiete sahin ja sõjawäelaste kannuste tirin kuuldub

läbiseigi. Kirgline ilme nägudel, kõvasti üksteise vastu surut, keerleb uimastet inimeste hulk ringi, seintele kohutavaid warje sünnites, mis liugleb edasi kui lõpmata warje kogu.

Kiirest tantsust on nägudelle kogund higist ja tolmust haisevad lombid, mis mööda põski kui wihma ussid alla wingerdawad ja puudertet nägudelle sügawad mustad jooned järele jätwad.

Orkester waikib, tantsijad jalutawad hingeldes ja kuiwatawad higi, rätikuga üle näo äigades, mudaseid lompe näole laiali õõrudes ja inimesi kui balsameerit muumijateks muutes, kes öösel kui kodukäijad ümber hulguwad.

Juba kostwad wengerka helid ja weel pöörasemalt tormawad inimesed, kui hullumeelne kari ringi, lämmastawaid tolmu pilwi ära neelates, mis ähwardab kõri kinni matta, kuid ikka edasi ja edasi ilmlõpmata.

Ülo.

Mõtteterad.

Mälestus.

Kui mõni mees teaks, mis mõni mees on, siis annaks mõnigi mees mõnele mehele rohkem au.

9.1.20.

Murdlaine.

